

Konferencja naukowa
Starożytne kodyfikacje prawa a współczesna kultura jurydyczna”
(10-11 XII 1999)

W dniach 10-11 grudnia 1999 r. odbyła się w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim sesja na temat *Starożytne kodyfikacje prawa a współczesna kultura jurydyczna*. Organizatorem sympozjum była Katedra Prawa Rzymskiego KUL.

Zaproponowany temat stanowi potwierdzenie opinii, że dla współczesnego prawnika ważnym i pożytecznym zabiegiem jest sięganie do doświadczeń przeszłych pokoleń, co ma nie tylko wartość poznawczą, ale i praktyczną: pozwala na skonfrontowanie przyjmowanych rozwiązań prawnych z rozwiązaniami kiedyś już sprawdzonymi, jak i uniknięcie powtórzenia popełnionych już niegdyś błędów. Wiele czerpać można z praw antycznych, a zwłaszcza z prawa rzymskiego, również w dziedzinie kodyfikacji, czego potwierdzenia szukali autorzy prezentowanych na konferencji referatów.

Sympozjum zgromadziło prelegentów z Uniwersytetu Warszawskiego, Uniwersytetu Stefana Kardynała Wyszyńskiego, Uniwersytetu Wileńskiego oraz Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. Zaproszeni goście to nie tylko badacze prawa rzymskiego, ale i przedstawiciele innych dyscyplin (kanonistyka, etyka, współczesne prawo cywilne), które mogą być pomocne w pogłębieniu zagadnień związanych z kodyfikacją prawa.

Dwudniowe obrady otworzył Rektor KUL, ks. prof. dr hab. Andrzej Szostek. Słowo wstępne wygłosił Dziekan Wydziału Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji, ks. prof. dr hab. Andrzej Dzięga, po którym głos zabrał ponownie Rektor KUL, tym razem w roli prelegenta wygłaszającego referat o *Podstawach moralnych prawa stanowionego*. W wystąpieniu, będącym niejako punktem wyjścia do rozważań kolejnych referentów, ks. prof. Szostek przypomniał o konieczności oparcia norm prawnych na wartościach, które powinny być szanowane i respektowane przez wszystkich, bez względu na ich światopogląd.

Miejsce prawa w kulturze analizował ks. prof. dr hab. Remigiusz Sobański (UKW, UŚ) w referacie pt. *Kulturowe uwarunkowania prawa*. Prawo – mówił prelegent – nie może uniezależnić się od kultury, zawsze będzie jej częścią, a podstawowym założeniem każdego prawa jest respekt dla człowieka – brak takiego respektu podcina prawo u jego podstaw.

Kolejne wystąpienie dotyczyło kodyfikacji w prawie kanonicznym. Ks. prof. dr hab. Wojciech Góralski (UKW) wygłosił referat pt. *Nova et vetera. Kodyfikacje*

prawa kanonicznego w XX stuleciu. Właśnie w XX w. powstały kodyfikacje prawa w Kościele łacińskim oraz Kościołach wschodnich. Prelegent wysoko ocenił te zbiory praw jako ich zaletę, wskazując m.in. „połączenie bogatego dziedzictwa stuleci ustawodawstwa odnośnych Kościołów, z tym, co nowe”.

Dwa kolejne referaty dotyczyły systemów prawnych wielkich kultur: żydowskiej i chińskiej. Najpierw ks. prof. dr hab. Ryszard Rubinkiewicz (KUL) przybliżył starożytne prawo Izraela oraz jego wpływ na współczesną kulturę Żydów. Następnie ks. dr hab. Antoni Kość (KUL) omówił źródła prawa za kolejnych dynastii chińskich, aż do czasów współczesnych. Prelegent zwrócił uwagę na problemy, z którymi musiał się uporać ten kraj wobec recypowania w Republice Chińskiej europejskiego prawa kontynentalnego oraz na jego relacje do tradycyjnego prawa chińskiego. Ostatni referat pierwszego dnia obrad dotyczył problemów, z którymi borykają się współcześni prawodawcy. Prof. dr hab. Wojciech Łączkowski (KUL) mówiąc o *Kierunkach rozwoju źródeł prawa w czasach współczesnych* wskazał m.in. na konieczność dokonania zmian w polskiej Konstytucji. Prelegent podkreślił, iż nie widzi możliwości uniezależnienia prawa od systemu wartości. „Na treść prawa wpływa zawsze – przekonywał – określona aksjologia przyjęta przez prawodawcę państwowego”.

Dyskusja, która odbyła się na zakończenie pierwszego dnia obrad, skupiła się wokół konieczności oparcia bądź uniezależnienia prawa od określonych wartości, kształtowania nowego systemu prawa po upadku komunistycznej wizji państwa i prawa. Wymieniono doświadczenia praktyki legislacyjnej w Polsce i na Litwie.

Referaty zaprezentowane drugiego dnia konferencji nawiązywały w szczególności do rozwiązań prawnych przyjętych w prawie rzymskim i ich wpływu na prawo współczesne. Jako pierwsza zabrała głos prof. dr hab. Maria Zabłocka (UW), skupiając uwagę swoją i słuchaczy na jednym z najstarszych i najważniejszych pomników prawa w starożytności – *Ustawie XII tablic*. Prelegentka wykazywała, jak wiele z tej ustawy zaczerpnięto i przeniesiono do późniejszych kodyfikacji; jak wiele założeń tam przyjętych stosowanych jest do dzisiaj, nie tylko w prawie cywilnym, ale i karnym.

Jak mocno prawo rzymskie oddziaływało na prawo kanoniczne, świadczy znana sentencja *Ecclesia vivit lege romana*, którą uczynił przedmiotem swoich rozważań ks. prof. dr hab. Antoni Dębiński (KUL), ukazując przenikanie rozwiązań rzymskich do prawa kanonicznego aż do wieku XX, wieku wielkich kodyfikacji prawa, którym rządzi się Kościół łaciński.

Kolejny referent – dr Vytautas Nekrosius (Uniwersytet Wileński) - przedstawił założenia teoretyczne oraz praktykę stosowania we współczesnym prawie litewskim słynnych starożytnych pojęć: *aequitas*, *humanitas*, *natura rerum*. Prelegent krytycznie ustosunkował się do obecnej sytuacji w ustawodawstwie litewskim, oceniając ją jako złą; usprawiedliwienia dla niej szukać można jedynie w obciążeniach związanych z komunistyczną przeszłością kraju.

Dr Marzena Dyjakowska (KUL) zajęła się analizą prac wykładowców Akademii Zamojskiej w kontekście ich badań nad prawem rzymskim i ówczesnym prawem polskim (*Badania porównawcze nad Corpus Iuris Civilis i ustawodawstwami obcymi w pracach profesorów Akademii Zamojskiej*). Kolejny referent, mgr Piotr Pogonowski

(KUL), skupił swoje rozważania na procesie cywilnym, szukając korzeni obowiązujących dziś zasad procesowych w prawie rzymskim (*Znaczenie paremii rzymskich dla współczesnej procedury cywilnej*). Drugi dzień obrad zamykał referat mgr Grzegorza Jędrejka (KUL) pt. *Systematyka prawa rzymskiego a systematyka kodyfikacji prawa cywilnego w Polsce w XIX-XX wieku*, w którym autor starał się wykazać wpływ systematyki rzymskiej na kodyfikacje powstałe w ubiegłym stuleciu na ziemiach polskich.

Uczestnicy kończącej sympozjum dyskusji podnosili przede wszystkim kwestie dotyczące genezy *Ustawy XII tablic* oraz obecnej sytuacji na Litwie. Podsumowania obrad dokonał ks. prof. dr hab. Antoni Dębiński, Prodziekan Wydziału Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji KUL.

Monika Wójcik